

УДК 316.36:159.942
DOI <https://doi.org/10.32999/ksu2312-3206/2021-2-15>

СУБ'ЄКТИВНЕ БЛАГОПОЛУЧЧЯ У ШЛЮБІ В ОСІБ ІЗ РІЗНИМ РІВНЕМ ЕМОЦІЙНОГО ІНТЕЛЕКТУ

Миколайчук Мар'яна Ігорівна,
кандидат психологічних наук, доцент,
доцент кафедри психології та психотерапії
ЗВО «Український католицький університет»

mykolaychuk@ucu.edu.ua
<https://orcid.org/0000-0002-4759-3611>

Корецька Наталія Василівна,
бакалавр психології
ЗВО «Український католицький університет»

n.koretska@ucu.edu.ua
<https://orcid.org/0000-0001-7739-1431>

Метою статті є теоретичне обґрунтування й емпіричне вивчення показників задоволеності шлюбом у молодих сім'ях у зв'язку з параметрами емоційного інтелекту.

Методи. Для дослідження було використано такі методики, як шкала сімейної адаптації та згуртованості (Д. Олсон, Дж. Портер, І. Лаві), методика «Задоволеність шлюбом» (В. Столін, Т. Романова, Г. Бутенко), шкала подружньої задоволеності (Д. Олсон), опитувальник «Емоційний інтелект» Д. Люсіна та методика «Емоційний інтелект», Дж. Майєр – П. Селовеї – Д. Карузо. Для оброблення емпіричних даних використано дискриптивний, кореляційний аналіз за критерієм Спірмена, порівняльний аналіз за критерієм Краскела-Уолісса.

Результати. У дослідженні взяли участь 110 одружених осіб, котрі перебувають на етапі молоді сім'ї. Виявлено, що подружня задоволеність досліджуваних варіює від середньої до високої. Стосунки характеризуються злиттям, лояльністю, прагненням до близькості в майбутньому, а також до гнучкості системи правил.

З'ясовано, що існує прямий значущий кореляційний зв'язок між суб'єктивним благополуччям у подружжі та рівнем емоційного інтелекту. Вищий рівень подружнього задоволення буде в осіб, які краще здатні сприймати, ідентифікувати й оцінювати емоції, а також тих, хто здатен розпізнавати емоції, що сприяють більш ефективному виконанню різних діяльностей.

Показники подружньої задоволеності суттєво вищі у досліджуваних із середнім рівнем емоційного інтелекту, проте не відрізняються у досліджуваних із низьким і високим рівнем ЕІ.

Висновки. У проведеному дослідженні доведено, що показники емоційного інтелекту є корелятами подружньої задоволеності. Вищі показники задоволеності притаманні особам, які оцінюють власні уявлення про здатність до розуміння та керування емоціями, як власними, так і чужими, як середні.

Доведено, що, впливаючи на розвиток параметрів емоційного інтелекту членів молодих сімей, можна вплинути на більш реалістичні очікування щодо подружніх стосунків, збільшити рівень задоволеності шлюбом, що є важливим прогностичним чинником збереження сім'ї.

Ключові слова: подружня задоволеність, емоційна компетентність, сімейна адаптація, сімейна згуртованість, статистичний аналіз.

SUBJECTIVE MARITAL WELLBEING OF PERSONS WITH DIFFERENT LEVELS OF EMOTIONAL INTELLIGENCE

Mykolaichuk Mar'iana Ihorivna,

Candidate of Psychological Science, Associate Professor,
Associate Professor at the Psychology and Psychotherapy Department
Ukrainian Catholic University

mykolaychuk@ucu.edu.ua
<https://orcid.org/0000-0002-4759-3611>

Koretska Nataliia Vasylivna,

Bachelor of Psychology
Ukrainian Catholic University

n.koretska@ucu.edu.ua
<https://orcid.org/0000-0001-7739-1431>

Purpose. The aim of the article is theoretical and empirical study of the indicators of marital satisfaction in young families in connection with the parameters of emotional intelligence.

Methods. The following questionnaires were used for the research: the scale of family adaptation and cohesion (D. Olson, J. Porter, I. Lavi), the questionnaire "Satisfaction with marriage" (V. Stolin, T. Romanova, G. Butenko), the scale of marital satisfaction (D. Olson), the questionnaire "Emotional Intelligence" by D. Lucin and the questionnaire "Emotional Intelligence", J. Mayer – P. Selovey – D. Caruso. Methods of processing empirical data were: descriptive analysis, Pearson's correlation analysis, comparative analysis by Kraskel-Wallis.

Results. The study involved 110 married people who are in the young family stage. It was found that the marital satisfaction of the subjects varies from medium to high. Relationships are characterized by mergers, loyalty, the desire for intimacy in the future, as well as the flexibility of the system of rules.

It has been found that there is a significant correlation between subjective well-being in a marriage and the level of emotional intelligence. People who are better able to perceive, identify and evaluate emotions, as well as those who are able to recognize emotions, will have a higher level of marital satisfaction. Marital satisfaction rates are significantly higher in subjects with a medium level of emotional intelligence, but do not differ in subjects with low and high levels of EI.

Conclusions. The study proved that the level of emotional intelligence is a significant correlate of marital satisfaction. Higher satisfaction rates are inherent in individuals who evaluate their own ideas about the ability to understand and manage emotions, both their own and others', as average. It has been shown that influencing the emotional intelligence of young families can influence more realistic expectations of marital relationships and thus increase marital satisfaction, which is an important prognostic factor in maintaining a family.

Key words: *marital satisfaction, emotional competence, family adaptation, family cohesion, statistical analysis.*

Вступ

Щасливі подружні стосунки сьогодні залишаються провідними цінностями українців. Більшість респондентів (72%), учасників всеукраїнського дослідження ціннісних орієнтацій серед молоді, назвали сімейне щастя тим, чого найбільше хотіли б досягти у житті (Дзікевич, 2019). У ХХ–ХХІ ст. сім'я не є обов'язковою умовою виживання людини чи досягнення економічного добробуту та фінансової стабільності. Це впливає на шлюбну мотивацію, головне місце в якій займають взаємні почуття, взаємна турбота, спільні інтереси й цінності, а сімейне благополуччя визначається суб'єктивним показником задоволеності шлюбом, переживанням емоційної близькості та довіри. Суб'єктивна задоволеність подружніми стосунками пов'язана із їхньою стабільністю, корелює зі станом психічного і фізичного здоров'я. Це пояснюється тим,

що сімейне благополуччя сприймається як протективний фактор за умов стресу. Надійні емоційні зв'язки у подружжі, довіра, здатність поклатися на партнера стає незамінним емоційним капіталом і нейробіологічним чинником суб'єктивного благополуччя.

Проте статистика свідчить, що кількість осіб, незадоволених своїми подружніми стосунками, щороку зростає, поповнюючи кількість розлучень. Україна входить у рейтинг 20 країн із найбільшим коефіцієнтом розлучень. Від 52% до 62% розлучень припадають на молоді подружжя. Найпоширенішою причиною розлучень (75%) є зниження прихильності у партнерів, що проявляється у нестачі довірливого ставлення, підтримки, чесності, відкритості та прийняття (Schweizer, 2020). У цих шлюбах партнери не відчувають емоційної близькості, що є одними з визначальних критеріїв успішності та тривалості шлюбу.

Оскільки розуміння, здатність до переживання та керування емоційними переживаннями відносять до емоційного інтелекту, доцільно припустити, що параметри емоційного інтелекту пов'язані з переживанням задоволеності у шлюбі, зокрема на етапі молодого сім'ї.

1. Теоретичне обґрунтування проблеми

Суб'єктивне благополуччя у подружніх стосунках – це складне явище, на яке впливають різні чинники, зокрема: освіта, соціально-економічний статус, стиль прив'язаності, особливості подружнього спілкування, конфлікти, існування дітей, сексуальні стосунки та розподіл сімейних обов'язків. Численні дослідження задоволеності шлюбом були здійснені у зв'язку зі стажем подружнього життя та віком партнерів (Наїіһасані, Сім, 2019). Існує консенсус щодо того, що, чим нижчий шлюбний вік, тим вища ймовірність розлучення. Вітчизняні автори В. Слєпкова й Е. Коженєвська зазначають, що суб'єктивне благополуччя у парі залежить від здатності партнерів до якісної взаємодії, створення умов для продуктивних особистісних змін кожного (Слєпкова, 2011).

Низка вчених вказують, що на успіх у романтичних стосунках великий вплив має рівень емоційного інтелекту. Д. Гоулман зазначає, що емоційний інтелект пов'язаний із кількістю конфліктів у парі, оскільки вмщує здатність до розуміння та регулювання своїх емоцій та емоцій партнера. Ці функції можуть бути пов'язаними із характеристиками, які допомагають будувати стосунки та впливати на їхню якість (Норбоєвіч, 2020). Було встановлено, що рівень сприйняття думки іншого партнера опосередковано корелює з емоційним інтелектом і тривалим задоволенням стосунками (Шрєдер-Абє, Шццт, 2011). Також дослідження свідчать, що емоційний інтелект обох партнерів пов'язаний із більш конструктивними моделями спілкування (Сміт, Неєвен, Сієррохі, 2008).

Зв'язок між рисами емоційного інтелекту та сприйняттям якості подружніх стосунків був виявлений у 136 гетеросексуальних пар досліджуваних. Партнери із вищим рівнем емоційних здібностей сприймають свої стосунки більш позитивно та мають вищий рівень діадного копінгу – здатності долати особистісний дистрес, покладаючись на партнера (Воллні, Якобс, & Рєбєл, 2020).

У дослідженні задоволеності шлюбом та емоційного інтелекту серед одружених американських вчителів було з'ясовано, що для позитивних показників задоволеності шлюбом слід періодично проводити семінари та консультації з розвитку емоційного інтелекту та патернів здорових стосунків (Лєвєлєкар, Кєлкарні, Ягтєп, 2010). В аналітичному дослідженні дослідники виявили, що компоненти емоційного інтелекту, а саме опти-

мізм, емпатія, вираження емоцій, емоційне самоусвідомлення та контроль імпульсів відіграють важливу роль у стосунках подружжя (Наварро-Брєво et al., 2019).

Деякі дослідження виявили, що емоційний інтелект у молодих жінок нижчий, ніж у жінок старшого віку (Мєлєфф, Шццтє, Тєрстєйнссєн, 2014), а також те, що емоційний інтелект можна покращити шляхом тренінгу (Мєттінглі, Крєйгер, 2019). Це дає підстави стверджувати, що, розвиваючи емоційний інтелект, можна покращити рівень суб'єктивної задоволеності у шлюбі, особливо у молодих подружніх парах.

У вітчизняних психологічних дослідженнях проблема взаємозв'язку між переживанням благополуччя у шлюбі та параметрами емоційного інтелекту досліджувана у контексті поведінки у конфлікті й емпатичних здібностей у чоловіків і жінок (Бєндєрєвсьєка, Мєнсьєка, 2014), проте на етапі молодого сім'ї не є достатньо вивченою. Окреслена проблематика потребує подальших емпіричних і прикладних досліджень.

2. Методологія та методи

З метою вивчення параметрів суб'єктивного благополуччя у шлюбі в осіб із різним рівнем емоційного інтелекту ми використали низку методів емпіричного дослідження: анкетування та тестування. Дослідження проводилося шляхом заповнення досліджуваними онлайн-форм із детальною інструкцією. Було здійснено якісну і кількісну обробку даних за допомогою пакету Statistica 7.0.

Для участі у дослідженні було залучено 110 осіб, котрі перебувають у шлюбі. Середня тривалість перебування у подружніх стосунках – 2 роки ($M=2,3$, $SD=1,2$). Серед досліджуваних 46 чоловіків і 64 жінки, віком від 19 до 40 років ($M=27$, $SD=6$). У 18% досліджуваних є діти. Отже, досліджувані – члени зовсім молодого сім'ї (згідно із класифікацією В. Сисєнко), які, за соціологічними даними, формують найбільш вразливу групу щодо збереження чи розірвання шлюбу на основі критерію задоволеності подружніми стосунками.

У дослідженні використано п'ять психодіагностичних методик: шкалу сімейної адаптації та згуртованості FACES-3 (Д. Олсон, Дж. Портер, І. Лєві), методику «Задоволеність шлюбом» (В. Стєлін, Т. Рємєновє, Г. Бутєнкє), шкалу задоволеності шлюбом (Д. Олсон, адаптацію М. Мєкєлєйчук), опитувальник «Емоційний інтелект» Д. Лєсєнє та методику «Емоційний інтелект», Дж. Мєйєр – П. Сєлєвєй – Д. Карузє (субшкали А та В).

Опитувальник «Шкала сімейної адаптації та згуртованості» дозволив діагностувати два основні параметри функціонування сім'ї – згуртованість (ступінь емоційного зв'язку між

партнерами) й адаптацію (гнучкість сімейної системи).

Опитувальник «Задоволеність шлюбом» дозволив здійснити експрес-діагностику рівня задоволеності подружнім життям. Автори розглядають «задоволеність» як стійке емоційне переживання, що проявляється в думках, оцінках і порівняннях і не пов'язане із раціональною оцінкою успішності подружнього життя.

За допомогою методики «Шкала подружньої задоволеності» Д. Олсона ENRICH (Evaluation and Nurturing Relationship Issues, Communication and Happiness Marital Satisfaction Scale) було продіагностовано задоволеність подружнім життям за такими критеріями, як: особистісні труднощі; спілкування; вирішення конфліктів; управління фінансами; дозвілля; сексуальні стосунки; діти та батьківство; сім'я та друзі; розподіл ролей; задоволення релігійних потреб. Переваги цієї методики у тому, що вона дозволяє елімінувати «ідеальне викривлення» результатів.

Опитувальник «Емоційний інтелект» Д. Люсіна дозволив діагностувати рівень емоційного інтелекту як уявлення про здатність до розуміння та керування емоціями, як власними, так і чужими.

Методика «Емоційний інтелект» (MSCEIT) Дж. Майєра, П. Селовея та Д. Карузо дозволила продіагностувати параметри емоційного інтелекту за показниками сприйняття й ідентифікації емоцій, використання емоцій.

3. Результати та дискусії

За результатами дескриптивного аналізу виявлено, що досліджуваним на ранніх етапах подружнього життя характерний високий рівень задоволеності шлюбом (64%), проте 27% декларують частковий рівень задоволеності, а у 9% виявлено значне незадоволення

шлюбом за методикою-самозвітом «Задоволеність шлюбом» В. Століна, Т. Романової, Г. Бутенко.

У результатах методики «Шкала сімейної адаптації та згуртованості» спостерігається така тенденція. За шкалою «згуртованість» (ступінь емоційного зв'язку між партнерами) 33% респондентів притаманна «заплутаність» сімейних систем. Тобто для них характерне надмірне злиття, лояльність, відсутність особистого простору та незалежності. Дослідники відносять такі показники до екстремального рівня функціонування сімейної системи. Такі показники можуть бути результатом прояву тривожної прив'язаності у стосунках, коли партнерам притаманне бажання злиття з партнером в моменти емоційного дистресу. Тривога перед розбіжностями та непорозуміннями спонукає партнерів до заперечення відмінностей, що, у свою чергу, може посилювати незадоволення і напругу у стосунках. Відповіді учасників про «ідеальну згуртованість» вказують, що 60% прагнуть цієї надмірної близькості для своїх стосунків у майбутньому (див. рис. 1).

Кореляційний аналіз показників реальної згуртованості досліджуваних із показниками подружньої задоволеності й емоційного інтелекту за критерієм рангової кореляції Спірмена вказує на наявність статистично значущих ($p < 0,05$) зв'язків показника сімейної згуртованості «заплутаність» і показників задоволеності шлюбом за методикою В. Століна, Т. Романової, Г. Бутенко ($r = 0,53$), за методикою Д. Олсона ($r = 0,32$), показників емоційного інтелекту «Внутрішньоособистісне розуміння» за методикою Д. Люсіна ($r = -0,32$) та показником «Сприйняття емоцій на обличчі партнера» за методикою Дж. Майєра, П. Селовея, Д. Карузо ($r = -0,31$). Таким чином, чим вищий рівень сімейної згуртованості, що

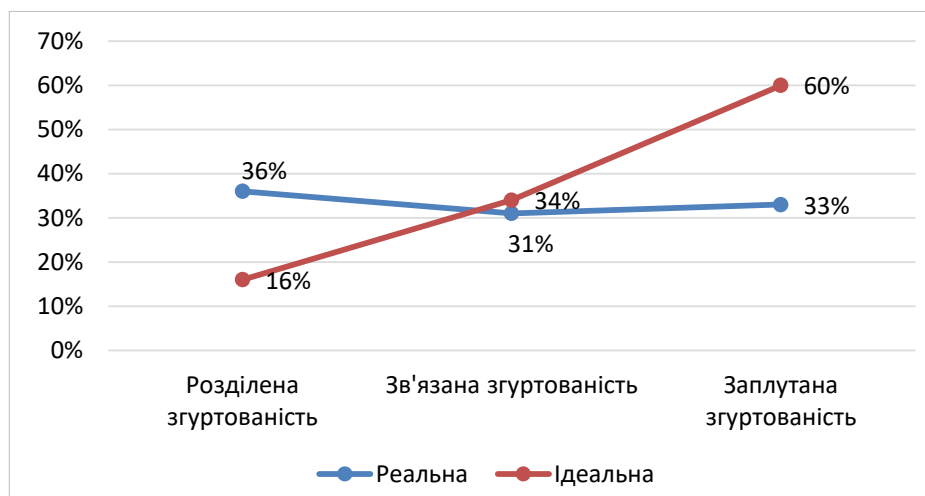

Рис. 1. Показники реальної та ідеальної сімейної згуртованості за методикою FACES

свідчить про заплутаність сімейної системи та злиття, тим вищий рівень задоволеності подружніми стосунками декларують досліджувані, проте їм притаманний нижчий рівень розуміння своїх емоцій, здатності до усвідомлення своїх емоцій: їх розпізнавання й ідентифікації, розуміння причин емоцій, здатність до їх вербального опису. Також нижчий рівень здатності розпізнавати емоції на обличчі партнера.

Результати за шкалою сімейної адаптації, яка характеризує гнучкість сімейної системи, вказують, що майже в половині опитаних (44%) виявлено структуровані сімейні ролі. Тобто у них можна спостерігати помірну демократію, наявність усталених ролей, проте, за необхідності, – ймовірність їх перегляду та зміни. Описуючи ідеальну сім'ю, 53% досліджуваних бажають мати гнучку сімейну систему у якій усі правила й обов'язки відкрито обговорюються та є пластичними до внесення будь-яких змін. Проте у 20% досліджуваних виявлено ригідний рівень сімейної адаптації. Такі сім'ї, на думку автора опитувальника, не здатні успішно вирішувати життєві завдання на різних стадіях життєвого циклу та пристосовуватися до змін.

Результати за Шкалою подружньої задоволеності (ENRICH) продемонстрували, що найбільша частина досліджуваних (73%) характеризується середнім рівнем суб'єктивного благополуччя у парі. Низькі та дуже високі результати отримала найменша за чисельністю кількість опитаних: 11% і 16% відповідно.

Результати дослідження емоційного інтелекту за методикою Д. Люсіна свідчать про те, що найбільша частина опитаних (60%) визначають свій рівень досліджуваної ознаки у межах середнього рівня. Досліджувані у цій групі характеризуються здатністю до розуміння своїх і чужих емоцій. Вони можуть вста-

новлювати факт певного емоційного переживання, ідентифікувати емоції та розуміти причини їх виникнення. Високі показники емоційного інтелекту виявлено у 18% опитаних, яким характерна висока здатність до контролю інтенсивності та зовнішнього вираження емоційних станів. Низький рівень цієї ознаки виділяє 22% досліджуваних у яких згідно з результатами спостерігаються труднощі із розумінням своїх і чужих емоційних станів.

Результати порівняльного аналізу за критерієм Манна-Уїтні у двох групах чоловіків і жінок свідчать про відсутність статистично значущих відмінностей у рівнях подружньої задоволеності, проте спостерігається відмінність за показником емоційного інтелекту «розпізнавання емоцій». Цей показник є вищим у жінок ($Z=3,06$, $p<0,01$), що відповідає гендерним уявленням.

Результати порівняльного аналізу показників подружньої задоволеності в осіб із різним рівнем емоційного інтелекту за критерієм Краскала-Уоліса графічно зображено на рис. 3.

Показники подружньої задоволеності суттєво вищі у досліджуваних із середнім рівнем емоційного інтелекту, проте не відрізняються у досліджуваних із низьким і високим рівнем EI. Слід звернути увагу, що особи з високим рівнем EI за методикою Д. Люсіна на більшість запитань відповідали ствердно або категорично заперечно. На думку Ю. Мединської, це суперечить здатності особи адекватно оцінювати свої навички у сфері емоційного інтелекту, адже високий рівень емоційного інтелекту передбачає здатність приймати той факт, що не завжди вдається повністю розуміти власні та чужі почуття, легко знаходити підхід до оточуючих у різних емоційних станах і цілковито контролювати власні емоції (Мединська, 2013). Авторка пропонує інтерпретувати результати осіб,

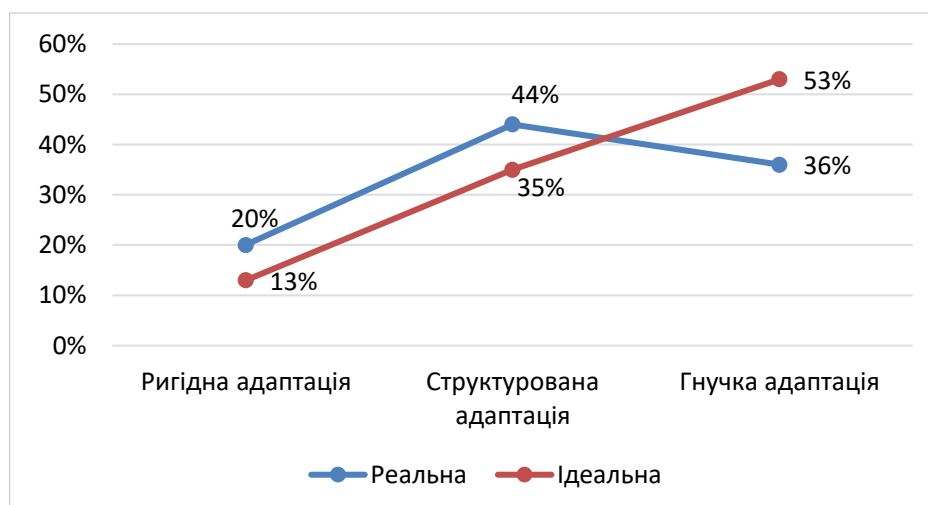

Рис. 2. Показники реальної та ідеальної сімейної адаптації за методикою FACES

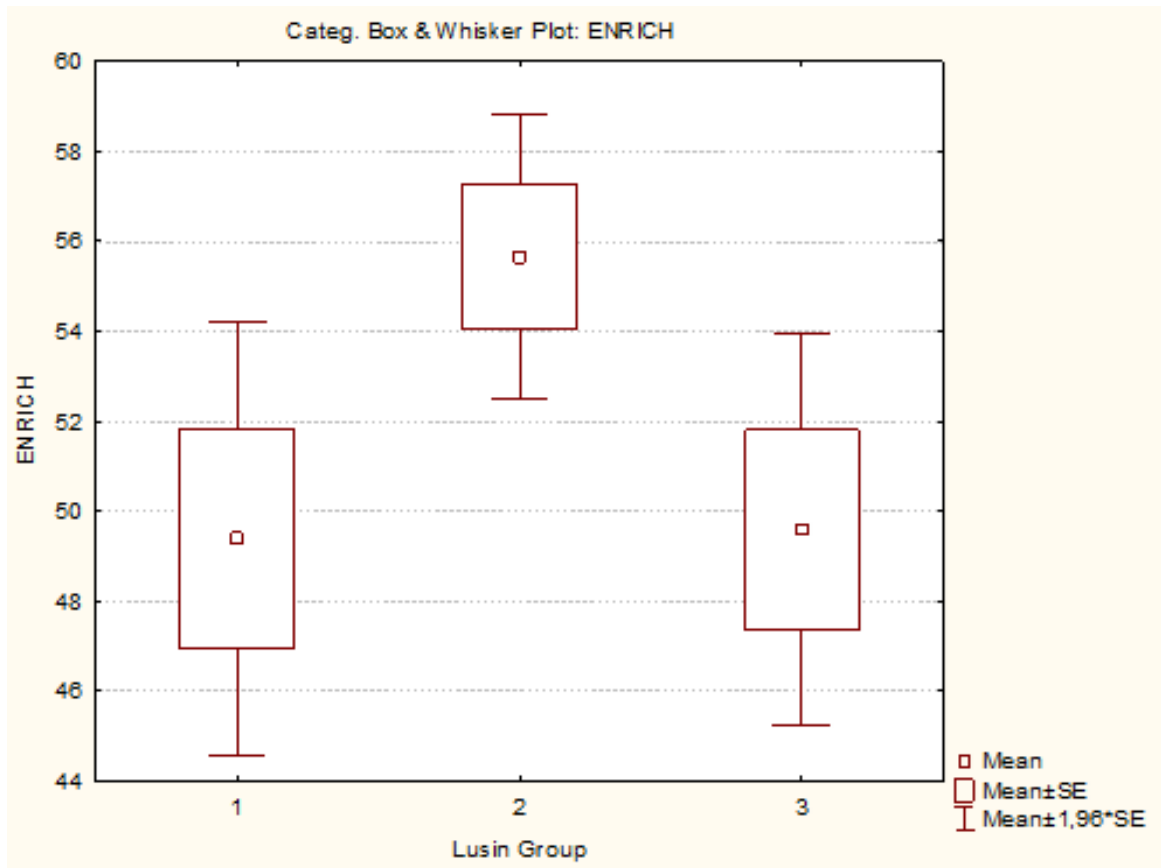

Рис. 3. Показники подружньої задоволеності у трьох групах за рівнем емоційного інтелекту (1 – низький EI, 2 – середній EI, 3 – високий EI)

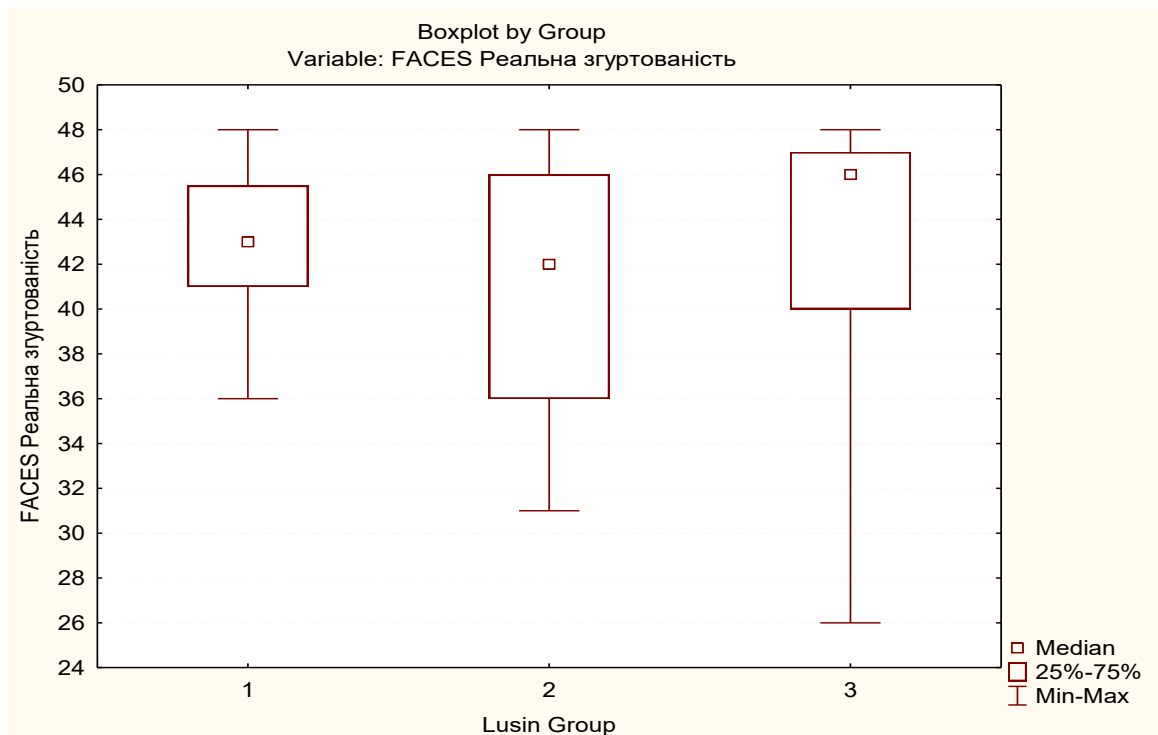

Рис. 4. Показники подружньої згуртованості у трьох групах за рівнем емоційного інтелекту (1 – низький EI, 2 – середній EI, 3 – високий EI)

що відзначили у себе високий рівень емоційного інтелекту як низький показник EI. Погоджуючись з автором, можемо зробити висновок, що існують значущі відмінності суб'єктивного благополуччя у шлюбі в осіб із різним рівнем EI. Особи з низьким рівнем EI мають суттєво нижчі показники задоволеності шлюбом, аніж особи із середнім його рівнем.

Також існують статистично значущі відмінності у показниках емоційного інтелекту в досліджуваних із різним проявом сімейної згуртованості. Середній рівень емоційного інтелекту притаманний досліджуваним із нижчим рівнем сімейної згуртованості. Оскільки нижчий рівень згуртованості у нашій результаті є показником збалансованої згуртованості, можемо зробити висновок про те, що досліджувані з низьким рівнем EI та декларованим високим мають вищий рівень екстремальної сімейної згуртованості, а досліджуваним із середнім рівнем EI притаманна збалансована сімейна згуртованість.

Результати кореляційного аналізу за критерієм рангової кореляції Спірмена у групі досліджуваних зі збалансованим рівнем сімейної згуртованості вказують на те, що існує прямий статистично значущий зв'язок між подружньою задоволеністю та шкалою «емоційне оцінювання осіб» за методикою Майєра – Селовея – Карузо ($r=0,29$, $p<0,05$). Показники шкали «Задоволеність шлюбом» значуще корелюють із показниками шкали «здатність до розпізнавання емоцій» за методикою Майєра – Селовея – Карузо ($r=0,26$, $p<0,05$). Отримані дані свідчать про те, що партнери з вищими показниками емоційного інтелекту за шкалами «емоційне оцінювання осіб», «розпізнавання емоцій» та «емоційна фасилітація мислення» мають суттєво вищі показники за показниками суб'єктивного благополуччя у шлюбі. У цьому разі ми можемо припускати, що такі характеристики емоційного інтелекту не лише сприяють більшій задоволеності стосунками в актуальний час, але й допомагають краще візуалізувати бажані потреби та надалі фасилітувати їх досягнення, є протективним чинником у сімейному дистресі.

Висновки

Результати проведеного дослідження засвідчують, що подружня задоволеність осіб,

котрі належать до молодих сімей, варіює від середньої до високої. Високий рівень подружньої задоволеності декларують досліджувані, яким притаманний екстремальний рівень сімейної згуртованості за типом «злиття», проте їм притаманний нижчий рівень розуміння своїх емоцій, їхніх причин і здатності до вербального опису, що є значущим протективним чинником у подружньому дистресі, а також змінах, що переживає сім'я на різних етапах життєвого циклу.

У досліджуваних зі збалансованим рівнем сімейної згуртованості корелятами подружньої задоволеності є показники емоційного інтелекту. Вищий рівень подружньої задоволеності є в осіб, які краще здатні сприймати, ідентифікувати й оцінювати емоції (зокрема через оцінювання вираження емоцій на обличчі), а також тих, що здатні розпізнавати емоції, які сприяють більш ефективному виконанню різних діяльностей.

Вищі показники задоволеності притаманні особам, котрі оцінюють власні уявлення про здатність до розуміння та керування емоціями, як власними, так і чужими, як середні.

Отриманий результат відповідає низці вітчизняних і зарубіжних наукових досліджень, у яких йдеться про зв'язок рис і показників емоційного інтелекту та задоволеності стосунками у парі, кращій здатності долати сімейний дистрес і пристосовуватися до змін життєвого циклу сім'ї. Також дає підстави стверджувати, що розвиток показників емоційного інтелекту в осіб зі стажем подружнього життя до п'яти років сприятиме вищій задоволеності подружніми стосунками та запобігатиме сімейним кризам і розпаду сім'ї.

Отже, у контексті цього дослідження нам вдалося визначити рівні та параметри суб'єктивної задоволеності шлюбом, що є важливим прогностичним чинником сімейної стабільності. Вдалося з'ясувати, що, впливаючи на розвиток параметрів емоційного інтелекту членів молодих сімей, можна вплинути на більш реалістичні очікування щодо подружніх стосунків, збільшити рівень задоволеності шлюбом. У цьому контексті перспективним видається продовження дослідження у групі осіб із різним стажем подружнього життя.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Дзікевич А. Цінності сучасної української молоді. *Наукові розробки молоді на сучасному етапі*. Київський національний університет технологій та дизайну. 2019.
2. Мединська Ю. Проблема віктимності у контексті емоційного інтелекту особистості. *Педагогіка і психологія професійної освіти*. 2013. № 3. С. 191–201.
3. Слепкова В. Супружеское благополучие как фактор родительского отношения к детям. *Журнал практического психолога*. 2011. № 6. С. 18–31.
4. Hajjhasani M., Sim T. Marital satisfaction among girls with early marriage in Iran: Emotional intelligence and religious orientation. *International Journal of Adolescence and Youth*. 2019. № 24 (3). P. 297–306.

5. Lavalekar, A., Kulkarni, P., Jagtap, P. Emotional intelligence and marital satisfaction. *Journal of Psychological Researches*. 2010. № 5 (2). P. 185–194.
6. Malouff J.M., Schutte N.S., Thorsteinsson, E.B. Trait emotional intelligence and romantic relationship satisfaction: A meta-analysis. *The American Journal of Family Therapy*. 2014. № 42 (1). P. 53–66.
7. Mattingly, V., & Kraiger, K. Can emotional intelligence be trained? A meta-analytical investigation. *Human Resource Management Review*. № 29 (2). 2019. P. 140–155.
8. Navarro-Bravo, B., Latorre, J. M., Jiménez, A., Cabello, R., & Fernández-Berrocal, P. Ability emotional intelligence in young people and older adults with and without depressive symptoms, considering gender and educational level. *Peer J*. 7. 2019. P. 65–95.
9. Norboevich, T.B. Analysis of psychological theory of emotional intelligence. *European Journal of Research and Reflection in Educational Sciences*. 2020. № 8 (3). P. 99–104.
10. Schröder-Abé M., Schütz A. Walking in each other's shoes: Perspective taking mediates effects of emotional intelligence on relationship quality. *European Journal of Personality*. 2011. № 25 (2). P. 155–169.
11. Smith L., Heaven P.C., Ciarrochi J. Trait emotional intelligence, conflict communication patterns, and relationship satisfaction. *Personality and Individual Differences*. 2008. № 44 (6). P. 1314–1325.
12. Wollny A., Jacobs I., Pabel L. Trait emotional intelligence and relationship satisfaction: the mediating role of dyadic coping. *The Journal of psychology*. 2020. № 154 (1). P. 75–93.

REFERENCES:

1. Dzikovych A. (2019) Tsinnosti suchasnoi ukrainskoi molodi [The values of modern Ukrainian youth]. *Naukovi rozrobky molodi na suchasnomu etapi. Kyivskiy natsionalnyi universytet tekhnologii ta dizainu – Scientific developments of youth at the present stage*. Kyiv National University of Technology and Design. [in Ukrainian].
2. Medynska Yu. (2013). Problema viktytnosti u konteksti emotsiinoho intelektu osobystosti [The problem of victimhood in the context of emotional intelligence of the individual]. *Pedahohika i psykholohiia profesiinoi osvity – Pedagogy and psychology of professional education*, (3), 191–201. [in Ukrainian].
3. Slepikova V. (2011) Supruzheskoe blagopoluchie kak faktor roditel'skogo otnosheniya k detyam [Marital well-being as a factor of parental attitude towards children]. *Zhurnal prakticheskogo psikhologa – Journal of Practical Psychologist*, № 6, 18–31.
4. Hajihassani M., & Sim T. (2019). Marital satisfaction among girls with early marriage in Iran: Emotional intelligence and religious orientation. *International Journal of Adolescence and Youth*, 24 (3), 297–306.
5. Lavalekar, A., Kulkarni, P., Jagtap, P. (2010). Emotional intelligence and marital satisfaction. *Journal of Psychological Researches*, 5 (2), 185–194.
6. Malouff J.M., Schutte N.S., Thorsteinsson E.B. (2014). Trait emotional intelligence and romantic relationship satisfaction: A meta-analysis. *The American Journal of Family Therapy*, 42 (1), 53–66.
7. Mattingly, V., Kraiger, K. (2019). Can emotional intelligence be trained? A meta-analytical investigation. *Human Resource Management Review*, 29 (2), 140–155.
8. Navarro-Bravo, B., Latorre, J. M., Jiménez, A., Cabello, R., & Fernández-Berrocal, P. (2019). Ability emotional intelligence in young people and older adults with and without depressive symptoms, considering gender and educational level. *Peer J*, 7, 65–95.
9. Norboevich, T.B. (2020). Analysis of psychological theory of emotional intelligence. *European Journal of Research and Reflection in Educational Sciences*, 8 (3), 99–104.
10. Schröder-Abé M., & Schütz A. (2011). Walking in each other's shoes: Perspective taking mediates effects of emotional intelligence on relationship quality. *European Journal of Personality*, 25 (2), 155–169.
11. Smith, L., Heaven, P.C., Ciarrochi, J. (2008). Trait emotional intelligence, conflict communication patterns, and relationship satisfaction. *Personality and Individual Differences*, 44 (6), 1314–1325.
12. Wollny A., Jacobs I., & Pabel L. (2020). Trait emotional intelligence and relationship satisfaction: the mediating role of dyadic coping. *The Journal of psychology*, 154 (1), 75–93.

Стаття надійшла до редакції 02.03.2021.
The article was received 02 March 2021.